

Posudek na diplomovou práci Bc. Heleny Karnitskoj „Die Entwicklung der Wirtschaftsbeziehungen Deutschlands mit den Visegrád-Ländern vor und nach der EU-Osterweiterung“, FSV UK, Praha 2016

Spolková republika je nejsilnější ekonomikou evropského kontinentálního prostoru a současně byla jedním ze států „staré EU“, který se velmi intenzivně zasazoval o přijetí zemí střední Evropy, zejména zemí sdružených od 90. let ve Visegrádské skupině. Věnovat proto pozornost i ekonomické dimenzi procesu východního rozšíření EU z perspektivy právě Spolkové republiky je nesporně záslužný krok. Je možné předeslat, že autorka se stanoveného úkolu zhostila na velmi solidní úrovni, i když se nevyvarovala některých problémů spíše koncepční povahy; empirická část analýzy je nesporně zpracována pečlivě.

Práce analyzuje hospodářské vztahy mezi Německem a zeměmi Visegrádské čtyřky od druhé poloviny 90. let v zásadě do současnosti, ptá se, nakolik vstup všech čtyř zemí do EU v roce 2004 byl mezníkem ve vývoji hospodářských vztahů, který přispěl k jejich dalšímu zintenzivnění. V tomto kontextu se autorka chce zabývat „alternativními důvody“, které podstatně ovlivňují rozvoj hospodářských vztahů, což je pro čtenáře poněkud matoucí, neboť není jasné, jak autorka pojem „alternativní“ ve svém kontextu přesně chápe. (s. 4) Více světla nevnašejí ani doplňující otázky, v nichž se autorka v první řadě ptá, jaké faktory způsobily rapidně stoupající hospodářskou spolupráci v 90. letech a nakolik hospodářská spolupráce před rozšířením „ovlivnila následující léta“ (tj. zjevně po rozšíření). Poněkud mimo téma práce se zdá být otázka, jaký vliv měla tato dynamika rozvoje hospodářské spolupráce na rozhodnutí EU přijmout země Visegrádu, neboť autorka rozhodovací procesy v rámci EU nezkoumá. Soustředí se prakticky výlučně na Německo, v jehož případě dospívá k poněkud očekávatelnému závěru, že hospodářské angažmá řady důležitých a vlivných firem ve středoevropském prostoru, které byla do jisté míry neseno perspektivou brzkého vstupu tamních zemí do EU, podněcovalo jejich zájem na úspěšném a rychlém provedení přístupového procesu. Nakolik a případně jakými prostředky v tomto smyslu firmy na spolkovou politiku skutečně vykonávaly nějaký vliv, se z práce nedozvíme a zřejmě to bez přístupu k archivním materiálům zatím nelze zcela spolehlivě zjistit. Konečně autorka chce z perspektivy desetiletého odstupe od rozšíření prověřit, zda souhlasí teze amerického politologa M. Brauna, vyslovená v roce 2005, že vstupem zemí Visegrádu do EU skončila dominantní role Německa jako hospodářského partnera v této části Evropy.

Závěr se s některými otázkami mýjí. Zřejmě nejhodnotnějším zjištěním je, že vstup do EU nebyl v rozvoji hospodářských vztahů Německa se zeměmi Visegrádské čtyřky žádným zásadním mezníkem, protože příznivé podmínky pro jejich rozvoj byly vytvořeny již v rámci asociačních smluv od počátku 90. let. Roli kladného impulsu sehrála i anticipace poměrně brzkého vstupu ze strany německých podnikatelských kruhů a zcela jistě i případné tradiční vazby ještě z doby před rokem 1989. Lze souhlasit se závěrem, že hospodářská spolupráce vedla k jakési „neformální integraci“ zemí Visegrádské čtyřky do EU (s. 88) již před jejich formálním vstupem, i když se lze současně ptát, zda postoje „business class“ skutečně tak výrazně určovaly postoj politických elit a vlády SRN v otázce východního rozšíření, jak by z některých formulací práce zdálo vyplývat. Stejně tak lze souhlasit, že významným kritériem při rozhodování podnikatelských subjektů o ekonomickém angažmá ve střední Evropě hrály

zdejší nižší výrobní (zejména mzdové) náklady a případně geografická blízkost (leckdy ale přece jen komplikovaná stavem dopravní infrastruktury), poněkud se zde ale vytrácí aspekt, který je na jiných místech v práci přece jen alespoň zmiňován, a sice kvalita a stabilita právního a podnikatelského prostředí. Zajímavým zjištěním je, že vstup do EU vedl k jisté diverzifikaci hospodářských vztahů střeoevropských zemí a tím i zmenšení německé dominance. Jestliže ovšem toto zjištění není doplněno absolutními údaji, je jeho výpovědní hodnota značně oslabena a redukuje spíše na zajímavost.

Popis výchozí situace a dalšího hospodářského vývoje jednotlivých zemí Visegrádu mohl být přece jen bohatší a diferencovanější. Autorka zdůrazňuje především průběh transformačního procesu (což je trochu ošemetné kritérium, které by si zasloužilo podrobnější rozvahu, jak vlastně pohyb a fáze takového procesu posuzovat), velikost trhu či přítomnost kvalifikované pracovní síly. Chybí celá řada obvyklých charakteristik, které jsou relevantní i pro podnikatelská rozhodování, např. struktura průmyslu, stáří výrobní základy, produktivita práce, mzdy, měnová a daňová politika apod. Jistě, každý z těchto aspektů by vydal na samostatnou práci, ale jde o základní charakteristiky.

Shrneme-li nejdůležitější charakteristiky předložené práce, můžeme říci, že její síla práce spočívá především v odpovědně provedené empirické analýze. S využitím primárních pramenů autorka sebrala řadu relevantních dat o vývoji hospodářských vztahů Německa se všemi čtyřmi sledovanými zeměmi od jejich vstupu do EU až téměř do současnosti (většinou do 2013/2014), zejména v oblasti zahraničního obchodu a přímých investic, a vytvořila tak solidní datovou bázi pro komparaci. Slabinou je konceptualizace tématu, resp. harmonizace úmyslu a výsledku. Určité námitky lze mít i k jazykové stránce práce. Její němčina je sice kvalitní, nicméně při zpracování textu se autorka nedokázala vyhnout banálním chybám či možná spíše překlepům, což je škoda; některé formulace by jistě stály za důkladnější promyšlením.

Autorka prokázala, že je schopná samostatné odborné práce, předložená práce vyhovuje nárokům, které jsou na IMS FSV UK kladeny na diplomové práce. Proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm *velmi dobře*. V případě výborné obhajoby bych se nebránil ani lepšímu hodnocení.

22.1.2016

prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.
vedoucí práce